אחד מכל קרבן [א]אחד [א]שלא יטול פרוס והכא כמאן דפריסא דמיא קמ"ל [ב]מיתיבי המעיסה בית שמאי פוטרין וב"ה מחייבין החליטה בית שמאי מחייבין ובית הלל פוטרין איזהו המעיסה ואיזהו החליטה המעיסה קמח שעל גבי מוגלשין החליטה מוגלשין שעל גבי קמח ר' ישמעאל ב"ר יוסי אומר משום אביו זה וזה לפטור ואמרי לה [ב]זה וזה לחיוב וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה עשאן באילפס פטור בתנור חייב ותנא קמא מאי שנא המעיסה ומאי שנא חליטה אמר רב יהודה אמר שמואל וכן א"ר יהודה[ג] ואיתימא ר' יהושע בן לוי כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו [ד]ותברא מי ששנה זו לא שנה זו קתני מיהת וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה שעשאן באילפס פטור בתנור חייב תיובתא דר' יוחנן אמר לך ר' יוחנן תנאי היא דתניא יכול יהא מעיסה וחלוטה חייבין בחלה ת"ל [ו]לחם ר' יהודה אומר אין לחם אלא האפוי בתנור ר' יהודה היינו תנא קמא אלא לאו מעשה אילפס איכא בינייהו תנא קמא סבר מעשה אילפס חייבין ור' יהודה סבר מעשה אילפס פטורין לא דכולי עלמא מעשה אילפס פטורין והכא כגון שחזר ואפאו בתנור קא מיפלגי דתנא קמא סבר כיון שחזר ואפאו בתנור לחם קרינן ביה ור' יהודה סבר אין לחם אלא האפוי בתנור מעיקרא וכיון דמעיקרא לאו בתנור אפייה לאו לחם הוא אמר רבא מאי טעמא דר' יהודה דכתיב [2]ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד לחם האפוי בתנור אחד קרוי לחם ושאין אפוי בתנור אחד אין קרוי לחם יתיב רבה ורב יוסף אחוריה דרבי זירא ויתיב ר' זירא קמיה דעולא אמר ליה רבה לר' זירא בעי מיניה מעולא הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ מהו אמר ליה מאי אימא ליה דאי אמינא ליה אמר לי הי ניהו מעשה אילפס א"ל רב יוסף לרבי זירא בעו מיניה מעולא הדביק מבפנים ואבוקה כנגדו מהו אמר ליה מאי אימא ליה דאי אמינא ליה אמר לי רוב עניים עושין כן אמר רב אסי [ה]עיסה של מעשר שני לדברי ר' מאיר פטורה מן החלה לדברי חכמים [ג]חייבת בחלה

מצות

אחד מכל קרבן. תרומה לה' לכהן הזורק וגו'. ארבעת מינין היו בה של עשר חלות ומכל מין ומין נותן אחד לכהן והשאר לבעלים וכתיב אחד שלא יתן לו פרוסה: **המעיסה.** החליטה: **פוטרין.** מן החלה: **מוגלשין.** רותחין: **ותנא קמא כו'.** ברישא מהדר גמרא לפירושא דברייתא דלא תהוי משבשתא והדר מסיים מילתיה ומותיב תיובתא מינה לרבי יוחנן: **כמחלוקת בזו.** כלומר המחייב בזו מחייב בזו והפוטר בזו פוטר בזו ורישא דמפיך פלוגתייהו לאו חדא תנא אמרינהו וקשיין אהדדי ומי ששנה זו לא שנה זו. האי תנא אית לי' דמחומרי בית שמאי ומקולי בית הלל היא ותנא חליטה והוא הדין למעיסה והאי אית ליה דמקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל היא ותנא המעיסה והוא הדין לחליטה: **תברא.** קשיין אהדדי: **תנא קמא סבר מעשה אילפס חייבין.** והכי קאמר יכול תהא המעיסה והחליטה חייבין בחלה ת"ל לחם והני לאו לחם נינהו דקודם לישתן מבושלין ברותחין הן אבל מעשה אילפס שלא נאפו אלא על האור קרובין הן למעשה תנור ולחם נינהו וחייב ואפי' הדביק ולבסוף הרתיח ואמר ליה ר' יהודה מעשה אילפס נמי פטורין דאין לחם אלא האפוי בתנור: **שחזר ואפאן בתנור.** למעשה אילפס והכי קאמר תנא קמא ת"ל לחם והני לאו לחם נינהו דמבושלים במים הן והוא הדין למעשה אילפס נמי שהדביק ולבסוף הרתיח נמי לאו לחם נינהו אבל חזר ואפאו בתנור לחם קרינא ביה: **ור' יהודה סבר.** אפוי בתנור אחד בעינן ולא בשני תנורים כגון אילפס ותנור: **הדביק מבפנים.** הלחם באילפס: **והרתיח מבחוץ.** שנתנה על האור כמו שאנו עושים: **מהו.** מי הוי לחם: **הי ניהו.** אלו הן מעשה אילפס שנחלקו בו חכמים ר' יוחנן וריש לקיש: **ואבוקה כנגדו.** מלמעלה וחום האש נוהט באילפס וממהר אפייתו מהו מי הוי כעין תנור או לא: **רוב עניים עושין.** כל מעשה אילפס כן שאין להם עצים ובכך הוא ממהר לאפות: **לדברי רבי מאיר.** דאמר בפרק שני דקדושין (דף נג:) מעשר ממון גבוה הוא פטורה מן החלה כדמפרש דעריסותיכם כתיב ולא של גבוה:

ומלה

ותנא קמא מאי שנא החליטה. תימה לר"י מאי קפיד מינה נימא דמר סבר עילאה גבר ומר סבר תתאה גבר ותירץ ר"י דקפסיק ותני אע"ג דלית ביה אלא שיעור חלה מצומצם ולהכי קבעי מ"ש דבין עילאה גבר ובין תתאה גבר אי אפשר שלא יתבשל מעט ממנו וחסר ליה משיעוריה:

אמר לך רבי יוחנן תנאי היא דתניא. לא איצטריך לאשכוחי תנאי אלא ללישנא דאמרי לה זה וזה לפטור אבל ללישנא דזה וזה לחיוב איכא תנאי בהך ברייתא גופא דע"כ הא דמחייבא היינו באילפס דאי בתנור אבל באילפס פטור א"כ ר' ישמעאל ברבי יוסי היינו חכמים: **דכולי** עלמא מעשה אילפס פטורים. פסק ר"ת כר"ל מדקאמר דכולי עלמא מעשה אילפס פטורין ועוד דיתיב רבה ורב יוסף אחוריה דר' זירא אליבא דר"ל מיירי ולר"י נראה דכר' יוחנן קיי"ל מדלא חשיב לה בהחולץ (יבמות לו.) בהדי ג' דהלכה כר"ל לגבי רבי יוחנן ואומר ר"י דעל ידי משקה מודה ר' יוחנן דמעשה אילפס פטור' ואין מברך עליו המוציא כדמוכח בירושלמי דמסכת חלה בפרק קמא דחלה אמר ר' יוחנן כל שהאור מהלך תחתיו חייב בחלה ומברכין עליו המוציא ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ריש לקיש אמר אינו חייב בחלה ואין מברכין עליו המוציא ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח ואמר ר' יוחנן ובלבד שיהא על ידי משקין ואומר רבינו תם דדווקא בבלילתו רכה פליגי דר' יוחנן סבר אפייתו באילפס עושהו לחם וחייב בחלה ור"ל סבר אין עושהו לחם ופטור אבל בלילתו עבה כולי עלמא מודו דחייב בחלה אפי' על ידי משקה דהא חיוב חלה הוי משעת גלגול כדמוכח בכמה דוכתי וכן משמע במס' חלה (פ"א מ"ה) דתנן עיסה שתחלתה וסופה סופגנין פטורה מן החלה תחלתה סופגנין וסופה עיסה תחלתה עיסה וסופה סופגנין חייבת בחלה ונראה לרבינו תם דהכי נמי מברכין עליו המוציא ומביא ראיה ממנחות (דף עה:) ומכילד מברכין (ברכות לז:) דאמר היה עומד ומקריב מנחה בירושלים אומר שהחיינו נטלו לאוכלו אומר המוציא וקפסיק ותני כל המנחות אפי' מנחת מחבת ומרחשת אע"פ שמטוגנת בשמן ואין סברא לחלק בין מים לשמן א"כ על לפנגול"י ופיטלט"י אומר בורא מיני מזונות ועל גלטונ"י וירצל"י מברך המוציא ועל אופלטק"י נראה שאין מברך המוציא אף על פי שעושין אותו בלא משקה דאין עליהם תוריתא דנהמא תדע שהרי אין מפרישין ממנו חלה אפילו יש הרבה בסל אחד כשיעור חלה אע"פ שהסל מצרפן לחלה ואע"ג דטריתא אמרינן בכילד מברכין (שם) דחייב בחלה ומברכין עליו בורא מיני מזונות ההוא כדמפרש התם דגובלא בעלמא הוא ואינו סועד הלב ורבינו תם היה אומר דאף על גרימזל"י אין מברך המוציא דלית בהו תוריתא דנהמא אף על גב דמסתמא חייב בחלה: **לחם** שאין אפוי בתנור אחד. ואם תאמר מנלן לחלק בין בלילה רכה ובין בלילה קשה והלא אינו תלויה לר' יהודה אלא באפוי בתנור אחד ואומר רבינו תם דהכי פירושו לר' יהודה לחם האפוי בתנור וכו' לחם שרגילין לאפות בתנור היינו בלילתו קשה: **הדביק** מבפנים והרתיח מבחוץ מהו. לפ"ה דמפרש דמיירי באילפס תימה אם כן במאי סבר רבה דפליגי רבי יוחנן וריש לקיש ע"כ כהדביק מבפנים והרתיח מבפנים אם כן מאי מיבעיא ליה לרב יוסף בתר הכי הדביקה מבפנים ואבוקה כנגדו מהו ונראה לר"י דהכא בהדביק בתנור מיירי ומיבעיא ליה כיון דתנור הוא לא חשיב מעשה אילפס או דילמא לא שנא ולרב יוסף מיבעיא כשהדביק בתנור ולא הסיקו אלא מתבשל מהיסק שכנגדו וכן פירש רבינו חננאל:

אתיא

עין משפט
נר מצוה

קמח א מיי' פ"ט מהל' מעשה קרבנות הלכה כב:

קמט ב מיי' פ"ו מהל' בכורים הל' יב טוש"ע י"ד סי' שכט סעיף ח:

קנ ג מיי' שם הלכה ד:

רבינו חננאל

ת"ש המעיסה שהיא קמח על גבי מוגלשין, פירוש מוגלשין מים רותחין, בית שמאי פוטרין וב"ה מחייבין. החליטה שהיא מוגלשין על גבי הקמח, ב"ש מחייבין ב"ה פוטרין. ר' ישמעאל אומר משום אביו כו'. קתני מיהת וחכמים אומרים בין מעיסה בין החליטה עשאן באילפס פטורין בתנור חייבין, קשיא לר' יוחנן. אמר לך ר' יוחנן תנאי היא, וכך סידורא במסקנא המעיסה ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין והוא הדין לחליטה, ותנא אחר שונה החליטה ב"ש מחייבין וב"ה פוטרין. וזהו פירוש תברא מי ששנה זו לא שנה זו, אלא תרי תנאי, וכל חד מינייהו רישא וסיפא חדא קתני לה ופשוטה היא. ודחינן לא כולי עלמא מעשה אילפס פטורה, והכא בשחזר ועשאן בתנור, ת"ק סבר כיון שחזר ואפאו בתנור לחם קרינא ביה, ור' יהודה סבר אין לחם אלא האפוי בתנור בלבד מעיקרא, כלומר מתחילה ועד סוף. אמר רבא מאי טעמא דר' יהודה כו'. ואסיקנא הדביק פת בתנור מבפנים והרתיח מבחוץ היינו מעשה אילפס, הדביק מבפנים ואבוקה כנגדו רוב עניים עושין כן. אמר ר' אסי עיסה של מעשר שני לדברי ר' מאיר פטורה מן החלה לדברי ר' יהודה חייבת בחלה.

מסורת הש"ס

א) [מנחות עז: נדרים יב:], ב) חלה פ"א [מ"ו] [עדיות פ"ה מ"ב], ג) [צ"ל ר' יוחנן], ד) [עי' תוס' כתובות עה: ד"ה תברא], ה) סוכה לה., ו) [במדבר טו],

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה: במדבר טו יט

2. בְּשִׁבְרִי לָכֶם מַטֵּה לֶחֶם וְאָפוּ עֶשֶׂר נָשִׁים לַחְמְכֶם בְּתַנּוּר אֶחָד וְהֵשִׁיבוּ לַחְמְכֶם בַּמִּשְׁקָל וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׂבָּעוּ: ויקרא כו כו

מוסף רש"י

אחד שלא יטול פרוס. אחד שלם משמע (מנחות עז. מכח"י). **כמאן דפריסא דמיא.** שאין אפויה כל צרכה אע"ג דאין חוטים נמשכים ממנה כפריסא דמיא, לפי שנפרכת כשמטלטלים אותה (שם עח.). **לדברי ר' מאיר פטורה מן החלה.** דכתיב עריסותיכם ואלו דגבוה היא, ואע"ג דאוכלה היתר אכילה, כיון דלית בה דין שאר ממון לאו דידיה הוא (סוכה לה.).